

હિંદી શિક્ષાવર્તી ભાગ બીજાના

ગુજરાતી શબ્દાર્થ.

કર્તા મે. જી.

એમ. એમ. અધ્યાપક.

હિંદી દીવર.

હાઈસ્કૂલ. પાટણ.

— ૩ ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૬ —

પ્રસિદ્ધ કર્તા

હાદ્યાલાલ ચંદુલાલની કુ.

પ્રકાશન પાટણ.

શ્રી સત્ય પ્રકાશ પિન્ડો ગ પ્રેસ, ખાડીયા—અમદાવાદમાં

હાદ્યાભાઈ શંકરાભાઈ ગાંધીએ છાપી.

આજ્ઞાત ૧ લી. સને. ૧૯૧૨. પ્રત ૧૦૦૦

કોમલ ૧૫૫ આનો

સા.સ. (૧૫) ૧૭/૬
૧૭/૬
સા.સ. (૧૫) ૧૭/૬
સા.સ. (૧૫) ૧૭/૬
સા.સ. (૧૫) ૧૭/૬

गूजरात विद्यार्पीठ ग्रंथालय

[गुजराती क० पीरअिट्टि विभाग]

भारतका

295

श्री

पुस्तकं नाम हिंदी शिक्षा २०।

131250 131251

विषय

2015.12.15

हिन्दी शिक्षावली भाग २ का गुजराती शब्दार्थ.

पृष्ठ. १

ठशालाकी परिपाटी=निशाणना
नियमो।
ते हुये=जतां जतां
ताहमें=रस्ता मां
किससि=कोधनी साथे
लडाई झगडा=ट'टी शिसाफ
नकिया करो=करता नहि
भापसकी=अंदर अंदरनी, भांडे।
भांडेनी
पडे आदरसे=धरु मानथी
प्रणाम करो=पगे लागे।
जगह=जग्या ठेकायुं
पढने लिखनेमें=भणुवा गणुवाभां
लग जाओ=भंडी पडे।

विरुद्ध=उलटुं
औरोंका=भीमओने।
अकारथ=नकाभे।
सहजमें=सहेवाधथी
जी लगाकर=भन दधने
खेलकूदमें=रभवा कृदवाभां
नगँवाओ=भोता नहि
मेल रखखो=संप राभो।
समय पडे=वभत आवे
कहसि=कोध ठेकायुथी।
साथियो=भाधय धी।
वर्तवि=वर्तयुक्
बढती है=वधे छे
छूटी पाओ=रग भणे
देर करना=वभत लगडवे।

भाङ्गा=हुकम

पाठ. २

क्या दशाथी=केवी हाथत हती

उठने बैठनेकी=उठवा भेसवानुं

सामर्थ्य=अण, शक्ति

भले बुरेकी=भरा भोटानी

पहचान=ओणणाणु

पालापोसा=पाखणु पोपणु क्युं

सहे=वेढ्यां, अभ्यां

तुम्हें=तमने

नहोने दिया=थवा दीधुं नहि

नौ=नव

पेदा हुयं=ननभ्या

दूध पिलाया=धवडाव्ये

पहरों=पडोरना पडोर सुधी

लेटाया=सुवाड्ये

मूलेमें=पारणुमां

सुलाया=हिंये।व्ये

थपक थपक कर=थापडी थापडीने

सुलाया=सुवाड्ये

गँवाया=भोयुं, गुभाव्युं

सारे दिन=आभो दहाडे

पसीना बहाया=परसेवे। उतार्यो,

भुभ भडेनत करी

चार पैसे=थोडा धणु पैसा

खिलाया=अवडाव्युं

पहिनाया=पडेर।व्युं

सयाने=समन्वणु

तुमपर निछावर कर दिया=त-

भारी जातर भरयी दीधुं

जितनी प्रीति=नेटलुं छेत

पालनेमें=पाणवामां

कितने कष्ट=केटलां दुभ

उठायें है=वेढ्यां छे

बुढापेमें=धडपणुमां

जन्म भरकी=आप्पी अंदगीनी

सेवा=थाडरी

बैसाही=तेन प्रभाणु

बडाई करेगे=वभाणु करशे

कहलाभोगे=कहेवाशे

—

पाठ. ३

कडी बात=कठलु वचन

पालतु=पाणवा धायक

चौ पाये=चार पग वाजा प्राणी,
पशु

गौ माता=गाय माता

सिरेपर=टायपर, छेडे

मोटे=मडा

खुर=भरीओ

बीचसे=वयभांथी

चिरे रहते है=चिरेक्षां डाय छे

सफेद=धाणी

चितकबरी=कापर अतरी

झ्यामा=काणी गाय

भूसा=छोडां, पराण

बढानेके लिये=वधारवाने

खली=भोण

बुगी चोकर=केशु

खवाकर=आवीने

निगल जाते हैं=गणी नय छे

उगल कर=पाछे भोभां धावीने

जूगाली करना=वागोणवुं

पागुर करना=वागोणवुं

बीमार=भांटी

रोगियो=भाडा भाणुसे

हांसी हिसार=परगळुं छे

कोसी=गाभ छे

उसके बच्चोंके सहारे=तेनां वाछ-
रडानी मददथी

बैलों=भणदो

सिरावन=सभार

भंडाई हांती है=पगर डेरववाभां
आवे छे

लिंचाई=पाणी पावुं

धन्यवाद देना=उपकार भानवे

हमोदिया=अभने आभ्युं

अमुल्य=किंमत न थछ शके तेवुं

—

पाठ. ४

क्रोध=गुस्से।

ठिकाने नहीं रहती=कायुभां र-
हेती नहींबिना सोचे समझे=समझ्या कर्पा
बिना

कर डालता है=करी नांभे छे

पछताना=पस्तापुं

आँधी=वटोणीओ।

जडसे=मुगथी

भूडोल=धरती क'प

अंधा धुंध=तोशान, धांधल

चारों ओर=यारे आणुओ

रोको=अटकावे।

टाल दो=पडती मुके।

टल जाओ=असी नओ।

हठसे=नकथी

नहि मानेगा=मानशे नहि

और बात=भील बात

जिससे=नेथी

शांत हो जाय=नरभ पडे

हाथ चलाना=भारपुं

उलट कर=सामी

लिपट पडा=वणगी पडये।

मलमंसी=मलमन साध

घूलमें मिल गई=नाथ पाभी

पाठ. ५

अच्छा लडका=सारे छोकरे।

बुड्ढा=डोसे।

बैसाखी=बाकडी

गौरू=ढोर गाथे।

टूट गई=भागी गर्ध

थका=थाकेले।

सो गया=सुध रबे।

छींटा=अपडे

कुरता=पडेरथु

बना रहा है=अनावी रबे। छे

હમેં કયો બોઢા દિયા=અમને કેમ

ઓરાહયુ

પાની વરસને લગાથા=વરસાદ

આવવા માંડયો હતો

જાગ પડતે=જાગી ઉઠતા

તુમ્હારે વરાવર=તમારા જેવડે

દીન દુસ્ત્રિયા=ગરીબ દુખી

હમ અપનેકો ધન્ય સમજેંગે=અમે

અમારૂં ધન્ય ભાગ્ય સમજીશું

લિપટ ગયા=વળગી પડ્યો

મૈહી=હુંજ

સપુતી=લાયકી, સુપાત્રતા

ફૂલા ન સમાયા=હરખનો પાર

રહ્યો નહિ

જિયા=જીવ્યો

બઢાઈ કરતા=વખાણ કરતો

પાઠ. ૬

વાહિન=ખેન

વર્પન=ચાટણુ

વચ્ચે=છોકરાં

સુંદર=રૂપાળો

વૈસા ન થા=તેણે ન હતું

સંયોગસે=અચાનક, દેવથોગે,

મુંહ=મોહાઈ

લગ ગઈ=માઠું લાગ્યું

અમ્મા=મા

મૈયા=માધ

ગલેસે લગાયા=કોટે ખઝાડી

બુરી ચાલ=ખરાબ વર્તણૂંક

બટ્ટો=લાંછન

બુરાઈ=ખોડ, ખામી

અચ્છે ગુણ=સારા ગુણ

પાઠ. ૭

પુર્ણમાસી=પુનમ

ઘટતા જાતા હૈ=ઘટતો જાય છે

અમાવસ=અમાવાસ્યા

નિગાહ=નજર, દૃષ્ટિ

બઢને લગતા હૈ=વધવા માડે છે

હસ માંતિ=આવી રીતે

નયા=નવો

હર=દરેક

જોતિ=પ્રકાશ

આઢમેં=ઓઠામાં

બીચમેં=વચમાં

ઓર=તરફ

ઘૂમ આતા હૈ=ફરી વળે છે

પચાસ ગુની=પચાસ મણી

ધન્ને=ડાવા

પાઠ. ૮

બીમાર=ભાંદો

ચતુરાઈ=હોશીઆરી

ઉઠ આઈ=સુજી ગઈ, દુખવા આવી

દર્દસે ન ચૂલી=દુખથી ઉઘડી નહિ

ઉત્તર દિયા=જવાબ આપ્યો

ટપકાઈ જાતી હૈ=નાંખવામાં આવે છે

વહી=તેજ

ઢાલકર=નાંખીને

ગુણ=શાયદો

લિટા દિયા=સુવાડી દીધો

મહાવત=માવત, હાથીનો રખવાળ

ન સહસકા=ખમી શક્યો નહિ

ચિંઘાડને લગા=ચીસો પાડવા માંડ્યો

આપસે આપ=પોતાની મેળે

ઝુકાકર=નમાવીને

लपेट लिया=वाणी दीधी
 साँसरोकली=श्वास रोकी राख्यो.
 जैसे=जैसे प्रभाते
 सहनेके लिये=भभवाने भाटे
 संभाले=सावध थाय
 हिलारई=हलावी

—
 पृष्ठ ६

मानों=जैसे
 खरहा=ससधुं
 कलुआ=कायमे।
 दुंदना=भोजन, शोधन
 ठट्टा मारकर हसा=भडभड हस्त
 रेंगना=पेटे याधनु
 अंगुल=आंगणी
 लपकता हूँ=हूँ हूँ भाई धुं
 साथ=सोपत
 आगे=आगण
 दौव बढ़के=शरत भारीने

दौडठहरी=दौडवानुं नझी थपुं
 छलंगो=हूँ हूँ
 सोचा=विचार्युं
 साँझ=संध्याकाण
 कटिन=भुशकेल
 झपकी=झोड़ुं, ठंघ
 गहरी नींद=भर ठंघभां
 सो रहा=सुप्त गये।
 घसिटता=भसडातो
 चुपकेसे=छानोभानो
 चल दिया=जतो रथो।
 जगा=जग्यो।
 आही रहेगा=आवी पछोयशे
 ठिकने पर=मुकाम पर
 लजाया=शरभायो।
 निष्फल=नकामे।

—

પાઠ. ૧૦

અનવન=અણુનાવ

બહુ તેરા ચાહા=ધણુંએ ધાયું

ઘડલાલે=સાડું વાળે

બુદ્ધિમાની=હોશીઆરી

હાથ ન આયે=કાણુમાં ન આવ્યા

પકડવા મંગાયા=પકડાવીમંગાવ્યો

સમજ=અંકકલ

અનુસાર=માફક

પ્રશ્નો=સવાલો

લાલ પીલી આંખે કર=ગુસ્સો

ચઢાવીને

ચૂરાઈયો=ભુડાઈ, ખરાબ કામ

પલટા=બદલો

વંડવું=શિક્ષા કરું

નર્મીસે=નમ્રતાથી

હુજુર=હજુર

બ્યાહ=લગ્ન

કન્યાદાન=કન્યાનું દાન

નિર્વાહ=ગુજરાન

કયા ડર હૈ=શી ખીક છે

સવાઈ=સવાયો

રક્ત્વા=પાડયું

પાઠ. ૧૧

ચૌપાલ=ચોક

હારાથકા=કંટાળેલાં અને થાકેલો

મૂઝા પ્યાસા=ભૂખ્યો તરસ્યો

ઉઘર=ત્યાં

આ નિકલા=આવી ચઢ્યો

દમ=શ્વાસ, શ્વ

સહારા=ટેકો

જિંડક કર=ધમકાવીને

આપેસે બાહર હો ગયે=બિજાન

ખસી ગયો

હડી પસલી=હાડકાં પાસળાં

અપનાસા મુંહ લેકર=વીલે મોઢે

સોપડી=જુપડી

टिका लिया=रोकी राख्यो, आ-
श्रय आख्यो।

बीत गईथी=वीती गछ छती।

पयाल=पराण

बिछाकर=पाथरीने

कम्मल=कामलो

दोनोंकी चार आँखे हुई=अेक

अेकनी नजर भणी

दुत्कार दिया=तुच्छकारी दियो

भगाना=नसाडवुं

पाठ. १२

चचेरे भाई=काकाने। दीकरो।

तीर चलाया=तीर भार्यु

गिर पडा=पडी गयो।

अधमरे=अधमुआ

उठा लिया=उठ्यकी लीधो।

घाव=धा

निर्दोषी=निरपराधी

निपटाना=निकाल करवे।

सभाकी गई=सभा भरवाभां
आवी

मानली=स्विकारी, भानी लीधी

अच्छा हो जाने पर=साने थया
पछी

पाठ. १३

विपत्ति=आहत, दुःख

परीक्षाकसोटी

आदमी=भायुस

सहायता=भेद

सामना हो गया=सामुं भण्युं

दौड कर=दोडीने

साँस रोककर=धास इंधीने

मरे हुये के समान=मुडहानी

भाइक

मरा हुआ जान=भरेलो समजने

साथी=सोयती

बारवार=वारंवार

मैं क्या कहूँ=हूँ थुं ऊँ

एकआध=अधै

बिपनि बराबर सुख नहि जो

थोड़े दिन होय =दुख ले

थोड़ा दीवसनुं होय तो तेना

लेवुं सुख नथी

इष्ट मित्र अरु बन्धु जितजानि

पड़े सबकोय=(कारण ते
बभते) जेठका छष्ट मित्र

अने भांडुं होय तेनी परीक्षा

थाय छे

पाठ. १४

मेडिया=५३

पाया जाता है=भणी आवे छे

सूरत=आकार

मिलती जुलती=भणती

भूरो=तपभीरीआ

घने=धीय

पैने=अलीदार

झबरी=गुच्छादार

खडे=उभा

नौकीली=अलीवाणी

मांस खाने वाले जीवों=मांसा-

हारी प्राणीआ

मिटैमै=भोड़मां

खोज=शोध

चोट करना=तलप भारवी

पाल लेते हैं=पावे छे

यतीमखाना=अनायालय

अनायाश्रम

मिलाया=मल्लये होतो

पाठ. १५

सारस=अधेक जलतुं पक्षी

हड्डी=हड्डुं

अटक गई=अटकी पड़्युं

खोसा=उधरस आधी

बखारा=भोंभारे। क्यो
 धर्म=इरन
 निवाहो=निभावे, भजवे।
 जानपर भा बनी है=जव उपर
 आवी पडयु छे
 चोंचसे=आंथथी
 जो माँगोने=जे भागशे। ते
 दूँगा=आपीश
 खींचली=भीछी काढयुं
 शिकार करके=भारीने
 शिकार करीने
 पास जा=पासे नधने
 सुध दिलाकर=भरखु करावीने,
 याद देवडावीने
 तूने=ते
 छोड दिया=भूझी दीधुं, नवा
 दीधुं

पाठ. १६

भेडका बच्चा=धेटानु अन्धुं
 खडा पानी पी रहाथा=उधुं
 उधु पाएपी पीतुं छुं
 वहाव=वडेधु
 दोष लगाकर=वांङ काढीने
 प्यासे भरते है=तरशे भरीअ
 छीअ
 डरावनी=भीडाभली
 धुडकी=धमकी
 काँप उठा=धुनवा भांडये।
 गिड गिडाकर=करगरीने
 बकवादी=भोलकलुं
 छ महीने हुये=छ भास उपर
 हुआभी नहीं हूं=ययुं पलु नथी
 किसने=केले, केले
 पैदा हुआ=ननभ्युं
 दबोच लिया=दबावी दीधुं
 फाडकर=झाडीने, खीरीने

પાઠ. ૧૭

પૂરવ=પૂર્વ

પચ્છિમ=પશ્ચિમ

દક્ષિન=દક્ષિણ

જિઘરસે=જ્યાથી

નિકલતા હૈ=ઉગે છે

દાહિને=જમણે

બાંયે=ડાબે

પીઠ પીછે=વાંસા પાછળ

બીચમે=વચમાં

આનેય=અગ્ની ખૂણે

યંત્ર=સંયો

આપસે આપ=આપો આપ, એની
મેળેમેરનિર્સ કમ્પસ્=ખલાસીઓનું
હોકાયંત્ર

કુતુબનુમા=હોકાયંત્ર

દિયા હુઆ હૈ=આપેલું છે

સુઈ=સોય, કાંટે

ઘૂમાકર=ફેરવીને

રક્ષી જાય=મૂકવામાં આવે

સિરેપર=ટોચપર

ત્રિશુલસા=ત્રીશુળ જેવું

ઘોસા=મૂલ દગો,

પાઠ. ૧૮

હિન્દુસ્તાનિયો=હિન્દુઓ

દિન ગિના જાતા હૈ=દીવસ ગ-

ણવામાં આવે છે

બારહ બજેસે=બાર વાગેથી

ચૌબીસ ઘંટે=ચોવીસ કલાક

હફ્તેમેં=અઠવાડીયામાં

બિહફૈ=ગુરુવાર

સનીચર=શનીવાર

ઈતવાર=રવીવાર

મૌમવાર=મંગળવાર

આદિત્યવાર=રવિવાર

વૃસ્હપતિ=ગુરુવાર

ચૈત=ચૈત્ર

ભાદોં=ભાદરવે

કુંઘાર=આશ્વિન, આશો

અગહન=માગશર

પુસ=પોષ

અસોજ=આશો મહિનો

માઘ=માહ મહિનો

અંતર=ફેર

ફકતીસ=એકત્રીશ. ૩૧

પાઠ. ૧૯

ગંગોત્રી=હિમાલયનું એક શિખર

જેમાંથી ગંગાજી નીકળે છે

પસે હોંગે=એવા હસે

કમસે કમ=ઓછામાં ઓછા

સ્નાન કરના=નહાવું

જિન્હોંને=જેઓએ

સ્થાન=ઠેકાણું

નિકાસ=મૂળ

કોસ=ગાઉ

ઢકા હુઆ હૈ=ઢંકાયેલો છે

આઘ=અડધો

ચૌડી=પહોળી

કઈ=કેટલાએક

સરકતા હૈ=ખસે છે

ચટ્ટાન=છાટ

મારી=મોટી, જંગી

ચઢુ=ખડક

ગોમુખ=ગંગાજીનું મુખ

સંગમ=મેળાપ

બહી હૈ=વહી છે

તેરહ=તેર (૧૩)

મીલ=માધલ

તીર્થસ્થાન=જાત્રાનું ઠેકાણું

હરસાલ=દર વર્ષે

મારી મેલા=મોટા મેળા

યહીસે=ત્યાથી

નહર નિકાલી હૈ=નહેર કાઢી છે

પાઠ. ૨૦

ચિમગાદર=ચાંખાચીડી
 અલગ=છેદું આધું
 હમન હનમેંકે નહનમેંકે=અમે
 આમાંનાએ નહિ તેમાંનાએ
 નહિ
 સોચતાથા=વિચાર કરતું હતું
 જીત હોગી=જીત થશે
 ઉસીમેં=તેમાં
 જા મિલૂંગા=જમ મળીશ
 તુમ્હીમેસે હૂં=તમારા માનું છું
 ગિનતી=ગણતરી
 ચિઢિયા=પક્ષીઓ
 પર=પાંખે
 સાથ=સંગ
 નિરાશ=ના ઉમેદ
 ચસેરા લેતે હૈ=આરામ લે છે
 મુંહ છિપાયે=મોઢું સંતાડીને

પાઠ. ૨૧

રાજા પુરુ=પોરસ રાજા
 મક દૂનિયા=મેસીડોનીઆ (એક
 દેશ છે)
 હસામસીહ=ધસુપ્રીસ્ત
 હકીમ=પંડિત, દિલસુઝ
 લડકપન=અયપણુ
 મુઝસે બઢકર=મારાથી ચઢીઆતો
 ફારિસ=ધરાન
 આદિ=વગેરે
 સહજમે=સહેલાઈથી
 પરિવાર=કુટુંબ
 મલમંસી=અલમન સાધ
 વર્તાવકિયા=વર્ત્યો
 ઉન્તસિ=ઓગણતરીશ (૨૯)
 અવસ્થા=ઉમર
 ચઢ આયા=ચઢી આવ્યો
 બેરોકટોક=અટકાવ વિના
 સેના=ફોજ, લશ્કર

जामिडा=सामो थये।
 खेत=रक्षेत्र, धडाधनुं मेदान
 हटा=भरये।
 अंततक=छेवट सुधी
 अकेला डटा रहा=अकेले टकी
 रखे।
 बीरता=बहादुरी
 घेघडक=निडरपणे
 फेर दिया=पाछु आप्यु
 ज्वर=ताप
 तैतीस=तेन्नीस (३३)

पाठ. २२

तोता=पोपट
 हरा=लीले।
 मोटी=मडी
 टेढी=वांझी
 हर पंजेमें=दरेक पंजमां
 कडेसे कडे=कठलुमां कठलु

अखरोट=अभोड
 घोंसला=भाणे।
 किसानों=पेडुतो।
 चौकसी=संभाण
 मटिया मेट करदेता है=साइ
 करी नांभे छे, नाशकरी नांभे छे
 काटता है=करडे छे
 अज्ञान=अनपणे।
 शील=शरभ
 तोता चश्म=निभकहराम, निर्धन

पाठ. २३

आपसकी फूट=भांछोभांछेनो कु-
 संप
 मालदार=पैसावाणे।
 धन दौलत=भावभता पैसो टको।
 सारा माल असबाब=अधो सर-
 सामान
 बाँटना चाहा=वडेयवा धन्यु
 बखेडा=कठुआ

બેંટવારા=વહેંચણી

જાનકાર=પ્રખ્યાત નામીયા

સારા હાલ=બધી હકિકત

દો બરાબર હિસસે=બે સરખા

ભાગ

ગહના પાતા=ધરેણાં ગાંઠાં

જાન ગઈ=જીવ ગયા

ઠહલુઈ=ચાકરડી

ટૂકડે=કકડા

સ્વેતમેં ઉપજે સવ કોઈ સ્વાય=

(૩૮) ખેતરમાં પેદા થાય

તો બધા ખાય

ફૂટ=(એક જાતનું ૧૭)

ઘરમે હોય તો ઘર વહજાય=

(૩૮) ઘરમાં હોયતો ઘરનો

નાશ થાય

ફૂટ=(કુસપ)

પાઠ ૨૪

બિના વિચારે=વગર વિચારે

પછતાવ=પસ્તાવે

નેવલા=નોળીઓ

લડકેકે સમાન પ્યાર કરતેથે=

છોકરાની માફક ચાહતો હતો

સૂલાકર=સુવાડીને

વચાયે રહના=સંભાળજો

સુને ઘરમેં=સુના ઘરમાં

સોતા=કધતો સુતેલો

ફાપટા=તક્ષપ ભારી તૂટી પડ્યો

લોટી=પાછી આવી

કરતબ=કૃત્ય, કામ

દ્વાર=ગાંડણું

સના હુઆ=ખરડાયેલું

રોને લગા=રોવા માંડો

પટક દિયા=ફેંકી દીધો

મીતર=અંદર

સોચ=દિલગીરી

પીટને લગી=ફૂટવા માંડી
 વિગારે=અગાડે
 હંસાય હોત=હાંસી થાય, મસ્કરી
 થાય

પાઠ. ૨૫

કોહનુર હીરા=કોહીનુર હીરો
 અનમોલ=અમુલ્ય
 ગોલ કુંડા=ગોવળ કુંડા
 કિસી खानसे=કોઈ ખાણમાંથી
 પાયા=મળ્યો
 છીન લિયા=પડાવી લીધો
 હરાયા=હરાવ્યો
 મેટ દિયા=મેટ (અક્ષીસ) કર્યો
 અધિકારमें આયા=કાબુમાં આવ્યો
 નિકાસીકી=ઉપજની, રવાનગીની
 હાથ લગા=હાથમાં આવ્યો, મળ્યો
 મૃત્યુ=મોત
 इंग्लैंडेश्वर=ઈંગ્લાંડના મહારાજ
 दाम=કિંમત

ઁકા જાતા હૈ=આંકવામાં આવે
 છે, અંકાટ છે

પાઠ. ૨૬

बदन=શરીર
 गठिला=ગાંઠી જેવું, આંધી દડીનું
 टाँगे=પગ
 पतली=પાતળા
 सुम=ખરીઆ
 चिरबां=ચીરેલી, ફાટવાળી
 कड़ी धरती=કઠણ જમીન
 घिस जाते है=ઘસાઈ જાય છે
 नाल बांध जाते है=નાળો (એ-
 ડીઓ) જડવામાં આવે છે
 अयाल=ચોટલી, કેશવાળી
 धान=ઢેકાણું, ઘોડશાળ
 मालिक=ધણી
 सघालो=કેળવો, શીખવો
 सवारी देता है=સ્વારીમાં કામ
 આવે છે

બોજ=ભાર

નિહર=નિર્ભય, બીક વિનાનો

ગોલોં=ગોળા

શિશ્નકતા=અડકતો. ચમકતો

સુરંગ=રાતા રંગનો ધોડો

કૂમ્મૈત=રતાશ પડતો કાળો

જુકરા=રોઝના રંગનો

મુશ્કી=કાળો ધોડો (કસ્તુરી રંગનો)

અબલક=કાબરચીતરો

સજા=ધોડાની જાત છે

સ્વેતોં=પેદાશની જગ્યા

બાલોતરા=આક્ષોતરનો ધોડો

મોટિયા=ભુતાનનો ધોડો

તુર્કી=તુર્કસ્તાનનો ધોડો

તાજી=અરબી ધોડો

અરબવાલે=અરબ શોક

ચંચેકી તરહ=છોકરાની માફક

બૈસેહી=તેજ પ્રભાણે

ચાબુક=કોરડો

છુમાતે=અડકાડતા, મારતા

અફસર=અમલદાર

મિલને આયા=મળવા આવ્યો

રીફ ગયે=ખુશી થયા

વઢતે વઢતે=વધતાં વધતાં

લગા દિયે=કિંમત વધારી

ઢાંવાઢોલ હુઆ=ડગુમગુ થયું

જીમર આયા=માઠું લાવ્યું

ચલ દિયા=ચાલ્યો ગયો

પાઠ. ૨૭

નારિયલકા પેઢ=નાળીએરનું ઝાડ

ટાપુ=ખેટ

હિસ્સાંમેં=ભાગોમાં

ફલતા હૈ=ફળે છે

સૂરતમેં=આકારમાં, દેખાવમાં

ઢંગકા=ડોળમાં, ગુણમાં

નિરાલા=ગુડું.

કિસી ન કિસી કામમેં=કોઈને

કોઈ કામમાં

कलियां=कुलीओ।
 तरकारी=शाक
 माला=हार, भागा
 चीनी=भांड
 सिरका=सरक
 गिरी=गरम, ठोपड़
 सिंहाली=सिंहल द्वीपनां लोक
 चावसे=प्रेमधी, प्रुशीधी
 जलाते हैं=जागे छे
 जटा=छोटा
 रास्सियां=दोरडां
 चटार्इयां=सादडीओ।
 महानि=आरीक, जीषां
 कुट कर=भांडीने, कुटीने
 गद्दोमें=गादवांभां
 रुईकी जगह=रुने ठेकाये
 खोल=कायली
 हुक्के=ढोका
 व्याले=पवालां
 पत्तियाँ=पांढडां

टोकरियां=टोपलीओ।
 सज्जी=साजुआर
 कडियां=पीढीआं
 तख्ते=पाटीआं
 दरवाजे=आरथुं
 खिडकियां=आरीओ।
 कूर्सी=भुरसी
 संदूक=पेटी
 तनेकी=थडनी
 डोंगियां=नानी होडीओ।
 जीवन=गुजरान

—
पाठ. २८

मेलके लाभ=सपना क्षय
 प्यारसे रहना=हणी मणीने रहवुं,
 छेत रागवुं
 जी दुख=जुव दुआय, मोदुं
 लागे
 अपराध=पांठ

क्षमा=माफी

मनमें न रखना=लुधी नवुं, मन
नभां न राखवुं

किनारे=काँडे

मिली हुई=लगावग, अडीने

सँकरी=सांकडी

पग डंडी=सेढो, पगथी, पग छ
नवाय तेढोलेन रस्तो

बराबर आये=सामसामा आव्या

कठिनाई=मुश्किली

मुडकर=वणीने

खटका=भय, भीक

फिसला=भसी गयो

फँसेथे=इसाया छता

छुटकारा हुआ=छूट्या

पैर रखकर=पग मूडीने

राह साफ हो गई=रस्तो प्रुक्षो
थछ गयो

बैखटके=निउरपणे

दोनोंने=अन्नेअ

पाठ. २६

विश्वासघात=दगावपाछ, कृतघ्नता

न्यायी=व्याज्जी धनसाइकरनारे

मंत्री=दिवान, वज्जर

अकेलेमें=अकेलामे

गद्दीसे=गादी उपरथा

जिस तरह हाँ सके=अनी शक्
तेवी रीते

रोकदो=अटकवो

भेद=भर्म, छुपी वात

शपथ खा कर=सोगन पाछने

प्राण क्यों न चले जायें=अव
केम न जतो रहे

अवसर=तक, बभत

कपटी=दगाभोर

सचेत रहो=सावध रहो

धन्यवाद दिया=शायाशी आपी

राज पातेही=राज्य भणतांन

आज्ञादी=हुकम क्यो

तुझपर=तारा उपर

खोलता है=उधाडे। पाडे छे
 हलका दंड=ओधी शिक्षा
 सुधि दिलाई=स्मरण करावुं,
 याद देवडावी
 चढवा दिया=बढावी दीधो
 पेसीही दशा=आवाज छाल

—
 पाठ. ३०

कुत्तेकी स्वामि भक्ति=कतरानो
 धषी प्रत्येनो सायो प्रेम
 भलेके लिये=शायद भाटे
 ब्योपारी=वेपारी
 प्यार करताथा=बढातो हतो,
 हेत राखतो हतो।
 घन इकट्ठा कर लिया=पैसे। भेजो
 कथो
 कई कोस चलकर=केटलाक गाँव
 गया पछी
 ठहरा=मुकाम कथो, उतथो
 थोली=कथणी

उठाना=उठवुं
 लानेके लिये=लाववा भाटे
 उससे न उठी=तेनाथी उपडी
 नहि
 जतानेके लिये=देखाववा भाटे,
 येताववाने
 लाचार=निःपाय
 काट खाया=अथकुं भर्युं, करडयो
 सोदागर=वेपारी
 बावला हो गया है=हडभायो
 थयो छे
 लोह लुहान=बोही लवाथ
 याद आई=सांभरी आवी
 खोजमें=शोधमां
 चिह्न=निशान
 ताक रहा है=ताकी रहो छे
 हिलाने लगा=हलाववा भांडयो
 मोतने उसे आघेरा=तेनु मोत
 आवी पड़ो=युं
 पालने वाले=पालथु करनार
 सेवा=आकरी

५१४ ३१

लालचसे हानि=क्षोभथी नुकसान
बाघ=बाध

तालमें नहा=तणावभां नडाधने
कुश लेकर=दर्भ लधने
कंगाल=गरीब

आ निकला=आवी यथे

ठिठक रहा=अथकाधने उभो रखे।
डरा हुआ=भीषेक्षे।

पुण्य करना=दान आपवुं
भाग जागे देख पड़ते हैं=नशीब
भुल्या लागे छे

शंका=वडेभ

उचित नहीं=योअ नथी

बिना कष्ट=दुःख विना

दिखाओ=देखाडे।

पसार कर=लांभो करीने

लालच समाया=क्षोभ थये।

उद्गार चाहता हूं=छूटवा धरुं धुं

घूसा=पेडा

धीरे धीरे उधर आया=धीमे
धीमे ते तरफ गये।

गंदन दबाली=गणुं दयावी दीधुं
बातोंमें आ गया=वातोभां शसाम
पडये।

सोच विचार=शिकर यिंता

बिना सोचे समझे=समन्या ध्या
विना

बचा रहे=वेगणो रहे, छोटो रहे

५१४ ३२.

अनजान=अनप्ये

साथ करनेसे=होस्ती करवाथी

भागरिथी=गंगा

पाकरका पेड़=उंभरानुं जट

कोल=अभोक्ष, पोलाथु

अंधा=आंधणे।

चिड़ियाँ=पक्षी

घुगामेंसे=थाराभांथी

रखवाली=बोझी

लालसा=लास्य

बिलास=बिलाडी

चिल्लाने लगें=थीसे पाउवा भां-
उयां

दूर भाग=आधा जतो रहे

मार डालूंगा=भारी नांभीश

बडाई=वभाणु

खेद=दिलगीरी

महात्मा=भोटा पुरुष

रुचि होती है=भावे छे

गंगा स्नान करता हूँ=गंगाभां
नहाउ धुं

सागपात=भाण पासे

बीते=वीती गया पछी

घोंसलोंसे=भाणाभांथी

इधर उधर हूँढता=आम तेम
भेणतां

लंबा हुआ=नाशी गयो

इसीने खाया है=तेन भाध गयुछे

फल=सार

बिना जाने बुझे=भोणप्या कया
विना

न ठहराना चाहिये=राखवो न
नेधये

हानि होती है=नुकसान थाय छे

—

पाठ. 33

जिसपर हम बसते हैं=जेना

उपर अमे वसीये छीये

छिलका=छोड़, छोटई

दाने=दाणु

जहाज=वडाणु

एकही सीधमें=सीधाने सीधां

बिना मूडे=वल्या सिवाय

स्थल=जमीन

तीन भाग जल=त्रय भांग पाणी

હરે સ્વેત=લીલાં ખેતરે
 લહ લાતે હૈ=લહેરાં મારી રલાં
 છે, કાલી રલાં છે
 વિઠીને=પથારીઓ
 વિછે હૈ=પાથરલાં છે
 શાગ લગે હૈ=આમ ઉગ્યા છે
 લહરાતી હૈ=લહેરો મારે છે
 મહરે=ઉડા
 લંબા ચૌડા=લાંબો પહોળ
 વસ્તી=વસ્તી
 હજાહ=વેરાન
 ચાલૂ=રેતી
 ચોટિયોં=શિખરે
 આસમાનસે વાતેં કરતી હૈ=આ-
 કાશ નેટલા ઉંચાં હોય છે.
 આગ કૂંકી જાતી હૈ=આગ આગ
 ખગે છે
 મુલસા જાતે હૈ=અળી નય છે
 ઠિઠૂરે જાતે હૈ=ઠુંઠવાઇ નય છે,
 અકડાઇ નય છે

જાઢા=શરદી, શિયાળો
 હાલ=હકિકત

પાઠ. ૩૪

ઘુગઈકા ફલ બુરા હૈ=નહારાનું
 (પરિણામ) ૧૧ નહારું છું
 ચોટ આઈ=વાગ્યું
 વિમાર પડા=માદો થયો
 જગલકે=વનના
 જીવજંતૂ=પ્રાણીઓ
 ઉસે દેખને આયે=તેને જોવા
 આગ્યા
 સતાયે=પગવે
 લોમહી=લોંકડી
 સારી પ્રજા=અધી રૈયત
 દેખા જાયગા=જોઇ લઇશું
 ફટ=નવદી
 દંડવત=પ્રણામ
 કઠિનાઈસે=મુશ્કેલીથી
 જાંચી હૂઈ=અનમાવેલી

સેવકોં=ચાકરો

મેહિયેકા ગુર્દા=વરનું કાળજી

પીસકર=વાટીને

લેપ કિયા જાય=લેપ કરવામાં આવે

જુડ જાય=ખેડાઈ જાય

હચોઢી=ફેવડી

સ્વને=ખોદે

કુપ=કુવે

પાઠ. ૩૫

ચનમેં=જંગલમાં

ફકટ્ટા હુપે=ભેગાં થયાં

વિનયસે=નમ્રતાથી

મોજન=જમણ

મેજ દિયા કરેં=મોકલ્યા કરીએ

ઉઠાના પડે=વેઠવું પડે

માનલિયા=કબુલ કર્યું

બારી બારસે=વારી પ્રમાણે

સરહા=સસહુ

સોચા=વિચાર્યું

નિસ્સન્દેહ=ખેશક

વંશ=કુટુંબ

મિટ જાયગા=નાશ થશે

જીતેજી=જીવતાં જીવતાંજ

ટાન=નિશ્ચય કરી

આપહીસા=આપના જેવોજ

રોક લિયા=અટકાવ્યો

પિછલે પાંવ લૌટા આતા હૈં=

પાછે પગે પાછો આવું છું

ઉસે વિના મારે=તેને માર્યા વિના

પનઘટ=પાણી ભરવાનો કાઠો

જળધાર

ઝાંકા=ડોકીયું કર્યું, જોયું

હૂવકર=હુબીને

સરહ દી=જણાવ્યું

દૂર કર આયાહૈં=મટાડી આવ્યોહું

સરાહનાકી=નારીફ કરી, વખાણ કર્યાં

पाठ. ३६

पढ़ने जाया करताथा=भल्लुवा
जतो हतो

धुरा लाया=धोरी लाये
आम ले दिये=केरीओ लध आपी
बान=देव

फूट फूट कर=पोकेपोक भूकीने
आज्ञा माँगी=रम भागी
बहाना=ढोंग
कुतुर लिया=करडी आधो
दूर भागी=छेते नाशी गर्ध
धिकारने लगा=धिकारवा भांडयो,
द्विष्टकार करवा लाया
वृथा=नकाभो
इसीके कारण=तेनेज लीधे
अच्छे ढगमें डालती=सारे रस्ते
यदावती
मेरी जान क्यों जाती=भारे जव
शा भाटे जत

जिस ओर=जे आनुमे
झुक जाती है=वणी जय छे
नही मुडता=जणतुं नथी
बचपन=नानपथु
लत=देव, आदत

पाठ. ३७

आग का गोला=अग्निनो गोणो
तेरह लाख गुना=तेर लाख गणो
दूरी=अतर
साढे नौ=साडा नव
कुपट=अभलु
काली=धरी
हट जानेसें=असी जवाथी
आधी दुनियामें=अडधी पृथ्वी पर
भाफ=वराण
सालमें=वरसभां
बादल=वाध्णां
पानी बरसता है=वरसाद पडे छे

पाठ. ३८

प्रसन्न करना=प्रशु ३२वुं
 औढ़ना बिछौना=ओढ़ना पाथरवानु
 लादे=लादीने, भूझीने
 पाँवर जा रहे थे=पगे ढीँडता
 जता डता
 पागल=भुर्भ, गांडा
 पैरों जाते हैं=पगे ढीडे छे
 निर्दयी=धातडी, दयाहीन
 घसिटता है=धसडे छे
 सवार कर दिया=भेसाडयो
 कपूत=भराभ छेकरे
 पैदल चलता है=पगे यादे छे
 हट्टा कट्टा=हट्ट पुष्ट
 मँगनीका=भागीने लावेखुं
 लदे हैं=लादेला छे, यही भेडा छे
 बेचारे=भियारा

पाठ. ३९

सीधा=सरण
 शिखाया जाता है=शिभववाभां
 आवे छे
 नकेल=नाथ
 नहीं घँसता=पेशी जतो नथी
 पपोटे=पोभ्यां
 ओठ=होड
 झाड़ियो=भज्जां
 पीठ पर=पीठ उपर
 कौहान=ढेडा
 छिदरे=आछा
 नथुने=नसडारां
 रस्सी=दोरी
 पानीके सोते=पाष्पीनां जरखु
 चट्टानों=छाटे
 लोटपोट=बोथपोथ
 कितनेही दिनतक=डेढाड दिवस
 सुधी

निश्चिन्त=भे दिकर

गीत=गायन

पाठ. ४०

भले चंगे=तन्दुरस्त

फीके पड जातेहैं=नकाभां (भोगा)

यध नय छे

यहांतक कि=ओटले सुधी के

जीना तक=अवधुं पथु

सील=भेन, शरदी

पटाव=सपाटी

बिगडी हवा=भराभ हवा

कोठारियाँ=ओरडीओः

उजाला=अनवाधुं

लीप पोत कर=झीपी गुपीने

कूडा=अकरे

मेला=गंडु

बीमारियाँ=रोग

पैदा होना=उत्पन्न यधुं

सफाई=स्वच्छता

मोहरी=भाण

पायखाने=गणर

धुलवाना=धोवराववां

अलग=अगुदा

अवगुन करे=नुकसान करे

भीगे=पलनेलां

पहिनना=पड़ेरधुं

तडके=सवारभां पड़ेला

आरोग्यता=तन्दुरस्ती

पाठ. ४१

गर्दन मिलाती है=गणुं नेडे छे

दायें या बाँयें=अभयो ने डामे

कनपटी=कभयु

भौहैं=अभर

पलके=पांपणो

नथुने=नसकौरां

सुगंध=पुशभे

દુર્ગંધ=બદબો

મુંહ=મોઢું

સાપડી=ખોપરી

જુડી હૈ=જોડાયેલી છે

કંઘો=ખભા

હંસલી=હાંસડી

પસલી=પાંસળી

રીઢ=કરોડ

પેઢૂ=પેડું

મંવરી=મમરી

તોંદી=ડુંટી

બાહેં=બાથ

જોડ=સાંધો

કોહની=કોણી

ગટ્ટા=કાંડું

કલાઈ=કાંડું

ઘુટનાટીયણુ

પિંઢલી=પીંડી

ટસના=ધુંટી

પાઠ. ૪૨

વિનયકે દોહે=વિનયના દોહા

પ્રાતહિ=સવારમાં

ઉઠિકે=ઉઠીને

નિત્ત નિત્ત=હમેશાં

ધ્યાન=સ્મરણુ

યાતે=જેથી

અરુ=અને

સતજ્ઞાન=સાર જ્ઞાન

કાઢતે=કોઠને

કવહું=કદી

મનુજ=માણુસ

હૃદયમેં=દીલમાં

છેદત હૈ=ધા કરે છે

જિમિ=જેમ

વાન=માણુ, તીર

પઢિવેમેં=મણુવામાં

નાગા કરિયે=ગેર હાજર રહીએ

કૂપઢ=અમણુ

માંગત ફિર હિં=માગતા ફરે છે

સદાહિ=ખમે છે, વેઠે છે

નિરાદર=અપમાન

યદપિ=તો પણ

વિત્ત=ધન

ફંદમેં=જાળમાં

પાર્વાદિ=પામે છે

અમિત્ત=એત્યન્ત, ધથી (માપ ન
યઇ શકે તેટલી)

લક્ષિ=જોધને

શૂક=પોપટ

સારિકા=મેનાં

પિતુ માતુ=માબાપ

સુત=છોકરા

સમનેહ=સરખું હેત

સપુત=ભારે છોકરા

કુસુત=નહારે છોકરા

જરૈ=ખળે

દેહ=શરીર

ઈર્ષા=અંદેખાઈ

પરાહિત્ત=પારકાતું બહું

શીતલતા=ઠંડક

ઈશ=પ્રભુ

ચરાચર=સ્થાવર જંગમ (હાલી

ચાલી શકે તેવાં અને ન

હાલી શકે તેવાં)

દુર્જન=ખરાબ માણસ

સમતા=બરોબરી

તાસુકી=તેની

મુલ=મૂળ, જડ

પ્રતીતિ=ભરોસો, ઇતબાર

મૂલ=મૂલીને, ચૂકીને

પાઠ. ૪૩

પાપકરમ=નહારાં કામ

યાતના=સખત પીડા

નિશ્ચયકરિ=નક્કી

સર્વૈ=અધા

જૈ=હોય છે, થાય છે

जाके आधिन=जेने ताणे

शूल=पीडा

दोष=दुर्गुण

सोईअहै=तेज छे

दीन जन=गरीब भाणुस

पराई आश=पारङी आशा

पढिबो=भणुपुं

पंडितविद्वान

सो न कहाय=ते न कहेवाय

जाते=जेनाथी

चहतु है=यहाय छे

सम्मान=सत्कार

द्रव्य=पैसे।

सीखैं=भणु

इन्हतैं=तेमनी पासेथी

दुजो=भीजे

अद्भूत=अगम्य

अम=भडेनत

लहनका=भेणववा भाटे

सुलभ=सहेबो

जाके बश=जेने ताणे

घरको=घरनुं, पोतानी पासेनुं

बैठे खोय=भोछ जेसे छे

पाठ ४४

रिपुता=वेर, दुश्मनावट

मीत=मित्र, भाध/प

प्रफूलित=भुश, आनंदभां

रिपु=दुश्मन

भीत=भीड

जौनसे=जे देशभां

नृप=राज

चतुरनकी=डाढानी

सूचाल=सारी ढाल

नरलह=भाणुस पाभे छे

प्रभू चित बास=परमात्माना स-

दयभां वास

ताते=तेथी

किरती=यश

लहै=पाभे छे

પુરેપદ=પૂર્ણપદવી, પરંપદ, મોક્ષ

આસ=આશા, ઉમેદ

વિદ્યા બલ વિના=વિદ્યારૂપી બળ

સિવાય

કિયો ચહૈ=કરવા ઇચ્છે

પરબન્ધ=બંધોબસ્ત

આપત્તિ=સંકટ

કુબાટ=ખરાબ રસ્તો

અંધ=આંધળો

અરમ્મે=શર કરે

લાજ=શરમ

શપથ સ્વાગ=સોગત ખાય

ચિકની ચુપડી=રમુજી, મીઠી મીઠી

બાંધે રહો=સાવધ રહે

ઘાત=ધા

પ્રથમહિ=પટેલાં

દુંદો=શોધો

હેત=હેતુ, સમ્બધ

ફિર=પછી

હસ્તર=જવાબ

મલ વૂઝો જાય=સારી રીતે સ-

મળાય

બિન વૂઝો=સમજ્યા વિના

સૂગો=પોપટ

યાહિ વિધિ=એવી રીતે

રાખો ચેત=સાવધ રહે

મિલે=મળે

ઔરકે સાથ=ખીજઓની સાથે

વે મોગત હૈ=તેઓ મોગવે છે

પરિ=પડીને

બૈરીકે હાથ=દુશ્મનના કબજામાં

પાલૌ=પાલણ કરે

પદપાય=પદવી મેળવતે

પરલોકમં=પરલોકમાં

પરનિન્દા=પારકી બુરાઇ

વડાઈ દેતે=વખાણ કરે છે

પુર=પુર, બહુ

મત મુલો=મૂલશો નહિ

યાપૈ=તેના ઉપર

કહુક=કદી

જાહેર ખબર.

મી. અમ્માડ કૃત નીચે પ્રમાણે શુદ્ધ અમારે ત્યાંથી જે
પ્રાપ્તે અગર લી. પી. થી મોકલવામાં આપશે. માનનીય બ
કરનારને તે ઉપર સાડ કમીશન આપવામાં આપશે.

હીંદી પ્રાપ્તિ તથા શિક્ષાવલી બા. ૧ ના

ગુજરાતી શબ્દાર્થ ૦—૨—૦

હીંદી શિક્ષાવલી બા. ૨ ના ગુજરાતી શબ્દાર્થ ... ૦—૧—૬

સદર બા. ૩ ના ગુજરાતી શબ્દાર્થ ... ૦—૧—૮

આ ઉપરાંત અંગ્રેજ અને ગુજરાતી રકબામાં ચાલતી તમામ
આપડીઓ અમારે ત્યાંથી મોટા જથ્થામાં મળી શકશે

રાધાલાલ ચંદુલાલની કંપની.

બુકસેલર્સ.

પાટણ.

